

■ دکتر سیدرضا میرطاهر

ایران در سال‌های اخیر به پیشرفت‌های شگرفی در زمینه طراحی و توسعه ساخت و عملیاتی کردن انواع موشک‌های بالستیک دست یافته و برد و دقت این موشک‌ها به صورت مستمر در حال افزایش است. اکنون به نظر می‌رسد ایران توانسته است گامی بزرگ و بی‌سابقه در این عرصه، یعنی توسعه موشک‌های هایپرسونیک یا فراصوت بردارد. اینگونه تسلیحات را تغییر دهنده قاعده بازی و به عبارت دیگر در شمار تسلیحاتی به شمار می‌آورند که قادر هستند سرنوشت جنگ‌ها را تغییر دهند.

سردار امیرعلی حاجی‌زاده روز پنج‌شنبه ۱۹ایان در حاشیه مراسم یادهمین سالگرد شهادت شهید طهرانی‌مقدم در جمع خبرنگاران خبر ساخت موشک بالستیک فراصوت (هایپرسونیک) پیشرفته برای عبور از سامانه‌های پدافند هوایی پیشرفته را اعلام کرد و گفت که این موشک سرعت بالایی دارد و هم در فضا و هم در خارج از آن می‌تواند مانور دهد. سردار حاجی‌زاده تصریح کرد: «این موشک جدید از همه سامانه‌های سپر موشکی عبور می‌کند و فکر نمی‌کنم تا دهها سال بعد هم فناوری‌ای پیدا شود که بتواند با آن مقابله کند. این موشک سامانه‌های ضد موشکی دشمن را هدف قرار می‌دهد و یک جهش بزرگ نسلی در حوزه موشکی است».

■ موشک هایپرسونیک

سلاح فراصوت یا هایپرسونیک به موشک یا پرتابه‌ای گفته می‌شود که با سرعت پنج تا ۲۵ برابر سرعت صوت حرکت می‌کند. برای پی‌بردن به سرعت زیاد این نوع سلاح کافی است بدانیم در این سرعت‌ها پرتابه سامانه‌های سپر موشکی عبور می‌کند و فکر نمی‌کند. کمتر از این سرعت مافوق صوت یا مادنو صوت است که طیف وسیعی از موشک‌ها، پرتابه‌ها و هواگردها در آن خود جای می‌دهد. در سرعت هایپرسونیک مولکول‌های اتمسفر به حالتی از ماده به نام پلاسما تبدیل می‌شوند. کنترل پرتابه و ارتباط الکترونیک در حالت پلاسما از چالش‌های فنی ساخت سلاح هایپرسونیک است. تنها سلاح‌هایی که به سرعتی فراتر از هایپرسونیک می‌رسند، جنگ‌افزارهای انرژی هدایت‌شده مانند سلاح‌های لیزری هستند. در حال حاضر فقط روسیه، چین و آمریکا به فناوری پرتابه اسلحه هایپرسونیک در کلاس موشک‌های بالستیک، کروز و ریل گان دست پیدا کرده‌اند. اکنون که فرمانده نیروی هوافضای سپاه از ساخت موشک بالستیک هایپرسونیک پیشرفته خبر داده، ایران هم به جمع کشورهای بالا پیوسته است. روسیه در حال حاضر در رقابت برای توسعه این موشک‌ها پیشتاز است و پس از آن، چین و ایالات‌متحده قرار دارند. موشک فراصوت قابلیت مانور دارد و این امر ردیابی و دفاع در برابر آن را دشوارتر می‌کند. در

حالی که کشورهایی مانند آمریکا سامانه‌هایی را توسعه داده‌اند که برای دفاع در برابر موشک‌های کروز و بالستیک طراحی شده‌اند، توانایی ردیابی و خنثی کردن موشک‌های فراصوت همچنان زیر سؤال است.

■ آثار و پیامدها

توسعه و ساخت و عملیاتی کردن موشک بالستیک فراصوت یا هایپرسونیک که دارای سرعت بیش از پنج ماسخ، دستاوردی عظیم برای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و عاملی مهم برای افزایش قدرت بازدارندگی مؤثر ایران محسوب می‌شود. باید به این نکته توجه داشت که در حال حاضر قدرت‌های بزرگ نظامی جهان مانند روسیه و چین موفق به عملیاتی شدن اینگونه موشک‌ها نشده‌اند و آمریکا هنوز در مرحله آزمایش این تسلیحات است و اروپایی‌ها هم هنوز در اول راه در این زمینه هستند. به این ترتیب دستیابی ایران به فناوری ساخت و عملیاتی کردن موشک‌های بالستیک فراصوت نه فقط شوکی بزرگ برای دشمنان ایران اسلامی است بلکه موجب می‌شود آنها در محاسبات خود در هر گونه اقدام علیه ایران عامل جدید را مدنظر قرار دهند. به ویژه اینکه در زمان کنونی هیچ سامانه ضد موشکی قادر به رهگیری موشک‌های فراصوت نیست و به همین جهت آمریکا و رژیم‌صهیونیستی

که هراز چند گاهی به روی میز بودن همه گزینه‌ها علیه ایران اشاره می‌کنند، اکنون ناچار هستند این واقعیت را بپذیرند که در برابر موج حمله موشک‌های بالستیک فراصوت ایران هیچ گونه شانس‌ی ندارند. ساخت موشک بالستیک هایپرسونیک از جانب نیروی هوافضای سپاه، در حکم بی‌معنا شدن یکباره همه آن پروژه‌های گسترده‌ای است که سالیانی است با هدف به اصطلاح «یکپارچه شدن سیستم‌های پدافندی آمریکا، اعراب و اسرائیل» در منطقه کلید خورده است.

ساخت موشک بالستیک هایپرسونیک از جانب نیروی هوافضای سپاه، در حکم بی‌معنا شدن یکپارچه همه پروژه‌های گسترده‌ای است که سال‌ها باهدف به اصطلاح «یکپارچه شدن سیستم‌های پدافندی آمریکا، اعراب و اسرائیل» در منطقه کلید خورده است

روح میلیتاریسم در کالبد اروپا

و غرب دانست اما نگاهی گذر با افزایش هزینه‌های نظامی نازی‌ها در زمان اوج‌گیری قدرت نظامی، مؤید این نوع ارزیابی از برداشتن موانع بر سر راه افزایش هزینه‌های نظامی آلمان است. به عبارت دیگر، مقید کردن هزینه‌های نظامی آلمان به محدودیت‌های بدنی مالی دولت فدرال تمهیدی در قانون اساسی بود تا این کشور دوباره به آن روحیه میلیتارستی نازی‌ها بازنگردد اما حالا با برداشته شدن این موانع، ترس از بازگشت آن روحیه زمان نازی‌ها به آلمان موجه به نظر می‌رسد. از سوی دیگر، باید توجه داشت که این روحیه کم‌وبیش در دیگر کشورهای سر راه آن باشد.

■ میلیتاریسم و فشار اقتصادی

شکی نیست مصوبه پارلمان آلمان موازنه هزینه‌های نظامی و معادلات اقتصادی را به هم می‌زند و دست دولت را در پیشبرد روحیه میلناریستی بیشتر باز می‌کند. شاید به این جهت است که روسیه بی‌معطلی نسبت به این اقدام موضع گرفت و ضمن محکوم کردن آن اعلام کرد «افزایش بودجه نظامی آلمان استفاده از زبانی است که در گذشته نازی‌ها از آن استفاده می‌کردند.» هر چند این موضع‌گیری روسیه را می‌توان مرتبط با جنگ اوکراین و تقابل ناشی از آن بین روسیه

پیرالمحلل

سرویس بین‌الملل ۹۸۴۹۸۴۴

بر اساس چه دلیلی این ادعا مطرح ساخته است. ایران بارها اعلام کرده است برنامه هسته‌ای صلح‌آمیزی را دنبال می‌کند و هیچ گونه انحرافی به سمت ساخت سلاح هسته‌ای ندارد و گزارش‌های متعدد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز این امر را تأکید کرده است. در عین حال تهران در راستای افزایش توان بازدارندگی خود در برابر دشمنان مانند آمریکا و رژیم‌صهیونیستی به طراحی و ساخت و عملیاتی ساختن انواع مختلف موشک‌های بالستیک با پرتادهای مختلف پرداخته است؛ موشک‌هایی که با گذشت زمان دقت سیستم‌های هدایت آنها به طور روزافزونی افزایش پیدا کرده و موجب هراس واشنگتن و تل‌آویو شده است. اکنون با ساخت موشک بالستیک فراصوت به نحو قابل توجه و بی‌سابقه‌ای توان موشکی ایران در بعد آفتدی افزایش یافته است.

■ جمع‌بندی

ایران در حال حاضر بزرگ‌ترین قدرت موشکی غرب آسیا محسوب می‌شود و توانایی پاسخگویی به تهدیدات منطقه‌ای را توأجه به زرادخانه موشکی عظیم خود دارد. این مسئله همواره حساسیت شدید واشنگتن را برانگیخته است و چه دولت ترامپ و چه اکنون دولت بایدن همواره خواهان گنجانده شدن توانمندی موشکی ایران در هر مذاکره‌ای با تهران دربراره توافق هسته‌ای برجام شده‌اند. رایین رایت، تحلیلگر امریکایی با اشاره به توان موشکی ایران می‌گوید: ایران به مر حله‌ای رسیده است که عملاً بازداشتن آن ممکن نیست. به نظر می‌رسد هدف امریکا این است که توانایی طراحی، ساخت و استقرار موشکی را که یکی از ابزارهای اصلی بازدارندگی منطقه‌ای ایران است و موجب هراس سایر رژیم‌صهیونیستی و دیگر متحدان منطقه‌ای واشنگتن شده را از ایران سلب کند، ضمن اینکه اقدام ایران به پرتاب ماهوار هر‌ها و ورود آن به باشگاه فضایی، به نگرانی‌های واشنگتن دوچندان افزوده است. تهران همچنین توانسته است در چند سال اخیر پیشرفت‌های حیرت‌انگیزی را در زمینه افزایش برد و دقت موشک‌های بالستیک خود صورت دهد و با ساخت موشک بالستیک فراصوت وارد باشگاه کشورهای دارای این گونه تسلیحات شود. حساسیت رژیم‌صهیونیستی و غرب به ویژه آمریکا درباره تقویت نظامی ایران به ویژه در بعد موشکی نشان‌دهنده اهمیت و تأثیرگذاری زرادخانه موشکی ایران در چار‌چوب استراتژی بازدارندگی است. با توجه به اینکه ایران دارای شهرک‌های زیرزمینی موشکی است و جدای از آن طیف گسترده‌ای از انواع موشک‌های بالستیک را در اختیار دارد، مسلماً این مسئله در محاسبات اسرائیل و آمریکا در هر گونه اقدام احتمالی علیه ایران، عملی تعیین‌کننده محسوب می‌شود.

چالش

آزمون سخت «پیمان امنیت جمعی»

در جنگ اوکراین

■ سیدرحیم لاری

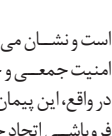
اجلاس سران سازمان پیمان امنیت جمعی (CSTO) از چهارشنبه ۲۲توایمبر در ایران، پایتخت ارمنستان شروع شد و تا روز جمعه به کار خود ادامه داد. این نشست در همان ابتدای کار با انتقاداتی از سوی میزبان همراه شد و نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان از نحوه واکنش سازمان و کشورهای عضو به درگیری‌های اخیر بین کشورش با کشور همسایه، جمهوری آذربایجان انتقاد کرد، آن را «آمیدکننده» خواند و تأکید کرد: «عضویت ایران در سازمان پیمان امنیت جمعی باعث بازداشتن باکو از انجام اقدامات تهاجمی نشده‌بود.» شاید این انتقاد بود که باعث شد ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در این نشست مجبوره به اعتراف بشود و بگوید که کار سازمان پیمان امنیت جمعی «بی‌عیب نیست» هر چند او مدعی شد این سازمان همچنان به دفاع از منافع ملی کشورهای عضو کمک می‌کند. این انتقاد جدای از موضوع جنگ اوکراین و نحوه عمل ارتش روسیه در آن است که بی‌تردید بر این نشست سایه‌انداخته و باعث شده است برخی از کشورهای عضو دیگر آن نگاه سابق را به روسیه نداشته باشند. به هر حال، نشست سه روزه این سازمان در ایران نشان داد دچار آزمونی سخت شده و بقای آن بسته به موفقیت در این آزمون است.

■ نیاز روسیه به سازمان

بیش و بیش از هر چیز، حضور پوتین در این نشست بعد از غیبت معنادار او در نشست سران گروه ۲۰هائز اهمیت

تعهداتی نشد که ایران در خواست آن را کرده بود. تمام این اتفاقات به ایروان ثابت کرده است نمی‌تواند برای حفظ امنیت خود متکی بر سازمان پیمان امنیت جمعی بشود و به همین جهت است که پاشینیان علاوه بر انتقاد صریح از نحوه عملکرد این سازمان، حاضر به امضای پیش‌نویس بیانیه یاپانی اجلاس اخیر نشد و گفت: «در حال حاضر هیچ توافق کلی در سازمان پیمان امنیت جمعی در خصوص محکومیت تجاوز آذربایجان به ارمنستان وجود ندارد. همه اینها به وجهه سازمان لطمه خواهد زد.»

است و نشان می‌دهد اهمیت خاصی به سازمان پیمان امنیت جمعی و حفظ نقش کشورش در آن می‌دهد. در واقع، این پیمان جمعی در اصل ابتکار مسکو بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی بود تا روسیه امنیت خود را علاوه بر کشور بلاروس در شرق روسیه، به امنیت کشورهای سابق شوروی در جنوب روسیه گره بزند. این کشورها به طور کلی به دو دسته و در دو سوی دریای خزر تقسیم می‌شدند، به این نحو که از زمان شروع فعالیت رسمی سازمان پیمان امنیت جمعی در گدانشت، به اوایل ۱۹۹۴، کشورهای قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان در سمت شرقی دریای خزر و منطقه آسیای مرکزی به این پیمان پیوسته بودند و در این سونوی ارمنستان، گرجستان و جمهوری آذربایجان به آن پیوستند. با این حال، سه کشور گرجستان، جمهوری آذربایجان و ازبکستان تا ۲۰۱۲ از این سازمان خارج شدند و شش کشور روسیه، بلاروس، ارمنستان، قزاقستان، قرقیزستان و تاجیکستان در آن ماندند. شاید به جرت بتوان گفت که خروج گرجستان و جمهوری آذربایجان از این سازمان در ۱۹۹۹ پیش‌درآمدی بر جنگ روسیه با گرجستان در ۲۰۰۸ بود و سلسله‌جنگ‌هایی که جمهوری آذربایجان با ارمنستان بر سر منطقه قرمباغ کوهستانی داشت که در نهایت منجر به توافق آتش‌بس بین این دو کشور در ۲۰۲۰ شد، هر چند جمهوری آذربایجان تاکنون نشان داده‌است همچنان متمایل به ادامه جنگ و حتی تجاوز نظامی به خاک ارمنستان است و خواسته‌هایش دیگر محدود به منطقه قره‌باغ نمی‌شود و طمع به خاک ارمنستان دارد، بنابراین تجربه نشان داده که خروج از سازمان پیمان امنیت جمعی چالش‌های امنیتی را چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم برای روسیه به دنبال دارد و این کشور می‌توان این سخنان را نوعی پاسخ به نارضایتی پاشینیان ارزیابی کرد، اما آیا این نوع هشداردهن‌ها می‌تواند باعث بازبینی اعتماد اعضا به این سازمان شود؟ باید به این نکته نسبت ارمنستان در جریان جنگ ۲۰۲۰ و درگیری‌های بعدی که این کشور با جمهوری آذربایجان داشت، انتظار همکاری و حمایت مستقیم کشورهای عضو پیمان امنیت جمعی و به خصوص روسیه را به عنوان مقابله بین ارمنستان و روسیه مصوب‌اوت ۱۹۹۷، نامه‌ای بر اساس ماده دوم قرارداد دوستی و همکاری و درخواست کمک روسیه برای تأمین امنیت ارمنستان کرده بود که چندان مورد توجه پوتین قرار نگرفت و بعد هم این درخواست را به سازمان پیمان امنیت جمعی در اجلاس ۲۰۲۱ این سازمان در شهر دوشنبه، پایتخت

■ بازیابی اعتماد

سخنان پاشینیان به روشنی نشان می‌دهد او همانند دیگر مقامات ارمنستان چندان اعتمادی به سازمان پیمان امنیت جمعی و حرف‌های مقامات روس آن ندارد و این موضوع دلیلی است بر اینکه اعتماد اعضای این سازمان نسبت به آن دچار مشکل شده است. علاوه بر این، درگیری‌های گاه و بی‌گاه نظامی بین دو کشور تاجیکستان و قرقیزستان طی دو سال گذشته است که ضعف سازمان پیمان امنیت جمعی برای حفظ صلح بین اعضای خودش را به نمایش گذاشته است. به این ترتیب، چنین به نظر می‌رسد که سازمان پیمان امنیت جمعی در هر دو سوی دریای خزر کار آمدی چندانی نداشته و نه توانسته مانع تجاوز نظامی یک کشور غیر عضو به کشور دیگر شود و نه بین کشورهای عضو صلح و ثبات ایجاد کرده است. وضعیت جنگ روسیه در جنگ با اوکراین عامل مضاعفی برای این شرایط شده است تا جایی که الکساندر لواکشنکو، رئیس‌جمهور بلاروس را نسبت به تاجیکستان در آن ماندن، شاید به جرت بتوان گفت همین اجلاس ایروان گفت: «رسانه‌های جمعی اخیرا گمانه‌زنی می‌کنند که حیات و سرنوشت سازمان پیمان امنیت جمعی به نتیجه عملیات نظامی ویژه روسیه در اوکراین بستگی دارد. اگر روسیه پیروز شود، سازمان پیمان امنیت جمعی زنده خواهد ماند، اگر ناکاره شود، پیروز نشود، سازمان پیمان امنیت جمعی نیز زنده نخواهد ماند» و بعد افزود: «گر خدای نکرده روسیه سقوط کند، جای ما نیز این قطعاً شکسته‌است.» به همین دلیل است که ما نه تنها باید از یکدیگر دفاع بلکه باید همدیگر را درک کنیم. روسیه این، روسیه آن، نقش کلیدی روسیه.. چنین گفت وگوهایی باید متوقف شود. دو قاره نیست عرصه مذهب و نظامی و سیاسی را رها کنیم.» می‌توان این سخنان را نوعی پاسخ به نارضایتی پاشینیان ارزیابی کرد، اما آیا این نوع هشداردهن‌ها می‌تواند باعث بازبینی اعتماد اعضا به این سازمان شود؟ باید به این نکته نسبت ارمنستان در جریان جنگ ۲۰۲۰ و درگیری‌های بعدی که این کشور با جمهوری آذربایجان داشت، انتظار همکاری و حمایت مستقیم کشورهای عضو پیمان امنیت جمعی و به خصوص روسیه را به عنوان مقابله بین ارمنستان و روسیه مصوب‌اوت ۱۹۹۷، نامه‌ای بر اساس ماده دوم قرارداد دوستی و همکاری و درخواست کمک روسیه برای تأمین امنیت ارمنستان کرده بود که چندان مورد توجه پوتین قرار نگرفت و بعد هم این درخواست را به سازمان پیمان امنیت جمعی در اجلاس ۲۰۲۱ این سازمان در شهر دوشنبه، پایتخت